ANG Bayan

Pahayagan ng Partido Komunista ng Pilipinas
Pinapatnubayan ng Marxismo-Leninismo-Maoismo

Edisyong Hiligaynon
Tuig LIII No. 13
Hulyo 7, 2022
www.cpp.ph

EDITORYAL

Magbato sa tunga sang lapnagon nga pag-antus sa idalom ni Marcos

Nagsulod sa bag-o nga bahin ang kasaysayan sang pagbato sang pumuluyong Pilipino sa pagpungko ni Ferdinand Marcos Jr bilang bag-o nga puno sang estado nga malakolonyal. Daku nga hangkat sa pumuluyo kag sa ila mga pwersang patriyotiko kag demokratiko nga palig-unon ang paghiliusa sang banwa kag isulong ang ila mga paghimakas.

Pareho sang iya amay nga diktador kag mga nauna sa iya, si Marcos isa ka burukrata kapitalista nga nagatiglawas sa interes sang nagaharing sahi sang mga daku nga burgesya kumprador kag mga daku nga agalon nga mayduta.

Nagpungko si Marcos sa poder sa panahon nga sadsad sa krisis ang nagaharing sistema nga malakolonyal kag malapyudal. Labi ini nga ginpahagmak sang militarista nga *lockdown* kag palpak nga sabat sa pandemya nga Covid-19. Pero sa baylo nga hatagan sang kaugalingon nga tiil para makatindog ang ekonomya, ginapadayon ang makapiliang nga mga polisiya nga neoliberal sa tunga sang pangkalibutanon nga krisis sa kapitalismo.

Ang reaksyunaryong gubyerno ginbangkarote sang korapsyon kag pagpatuyang sa militar kag pulis. Ginlubong ini sa utang sang nagligad nga rehimeng Duterte. Nag-us-os ang balor sang piso kontra sa dolyar. Nagdaku ang depisito sa baligyaanay sa pagtaas sang balor sang mga produkto nga ginaimport. Maluya ang pamuhunan kag nagakaputo ang mga gamay nga negosyo. Sanglima sang badyet naubos sa pagbayad sa utang nga wala naman mapanginpuslan sang pumuluyo, gani kulang katama ang nakatalana sa kinahanglanon sang pumuluyo.

Nagatibusok ang pangabuhian sang pumuluyong Pilipino. Minilyon nga mamumugon kag anakbalhas ang wala sang trabaho o mapangitan-an. Kulang katama ang suhol kag kita, labi nga nagatinaas ang presyo sang langis, pagkaon, pamasahe, matrikula, bulong kag serbisyo medikal, kag iban pang balaklon kag serbisyo. Bagsak ang pangabuhian sang masang mangunguma bangud sa kadukuon sang renta sa duta, daku nga gasto sa produksyon, mataas nga interes sa pautang, bagsak nga presyo sang baligyaanay sang mga produkto sa uma kag pagbaha sang imported nga bugas, utanon, lakip ang karne sang baboy. Bagsak man ang pangabuhian sang masang mangingisda bangud sa pagpangharas sa pagpangisda, labi na sa kadagatan nga ginaagaw sang China.

Indi bastante ang bilog nga adlaw nga pagtrabaho kag bilog nga gab-i nga pagpulaw agud mapahagan-hagan ang gutom sang ila mga anak kag hatagan sila sang disente o bisan mamag-an nga pagpangabuhi. Indi bas-

tante ang mumho nga limos nga ginahatag sang gubyerno para ihaw-as sila halin sa lutak sang pag-antus. Indi bastante ang pag-antus kag pagpaumod, labi nga nahibal-an nila kon paano nga nagakuripon sang manggad kag nagakabuhi sa kabuganaan ang mga nagaharing sahi kag mga makawat sa gubyerno.

Nagakalam ang suluksulok kag nagabukal ang dugo sang pumuluyong Pilipino. Sa atubang sang nagabukal nga kaakig sang banwa nga daw nagaalburuto nga bulkan, nagapalupad si Marcos sang mga pangako kag damgo nga kabuganaan, kasiguruhan sa pagkaon kag barato nga presyo. Pero pila ka adlaw pagkatapos manumpa kag mangako, isa ka sikreto nga salusalo sang pagdayaw kay Imelda nga kawatan ang ginhiwat sang mga Marcos sa sulod sang Malacañang–simple nga meryenda, kuno, pero daku nga insulto sa mga gutom, nagaantus kag nagapaumod.

Wala sang maayo nga igadul-ong ang gubyerno ni Marcos nga luyag ihunong ang banwa sa ilusyon kag damgo. Sa tuyo nga pakalmahon ang kaakig sang mga Pilipino, ginbola ni Marcos ang ila ulo sang ideklarar nga wala siya nagapati nga nagalab-ot na sa masobra 6% ang tantos sang implasyon o pagtaas sang presyo sang mga balaklon. Ginapagwa niya nga mas maalam pa siya sa masa nga saksi sa adlaw-adlaw nga pagtimbuok sang presyo sa mga merkado kag tindahan.

Sikwayon ang ginabalay nga mga ilusyon ni Marcos! Ipakigbato ang mga kinamatarung kag kaayuhan! Wala sang maayo nga maabtan sa pagpalab-ot o pagpakalimos sa mga mapanghimulos, nagapamigos kag maasab nga makawat. Kon indi pagtay-ugon sang ila tapak sa mga kalsada, indi malingkang ang mga nagahari-harian.

Kinahanglan tugahon sang pumuluyo ang makagagahum nga kahublagan para ipakigbato kag pangapinan ang ila interes kag kaayuhan. Angut sini, dapat labing pabaskugon kag padamuon pa ang numero sang mga unyon labi na sa mga pinakadaku nga pabrika kag empresa, subong man ang nagkalainlain nga porma sang mga demokratikong asosasyong masa sa mga baryo sa kaumhan, komunidad sa kasyudaran, sa mga unibersidad, upisina, simbahan kag mga ospital. Tipunon ang interes sang mga mamumugon, mangunguma kag nagkalainlain nga sektor, hatagan sila sang tingog, kag organisahon ang ila mga paghimakas.

Dapat wala sang kakapoy nga tigayunon ang mga pagtuon bahin sa kahimtangan sang pungsod, sang tagsa-tagsa nila nga sektor kag komunidad, kag ang mga solusyon sa ginaatubang nga mga problema sang banwa. Ibalhag ang mga polyeto kag pahayagan agud magserbi nga alagyan kag instrumento para sa paghugpong sa masa. Ilunsar ang nagkalainlain nga mga paghulag sang masa para ihayag ang ila mga reklamo kag demanda para panubuon ang presyo sang mga balaklon, pataason ang suhol kag sweldo, trabaho, disente nga pabalay, libre nga pagpanagtag sang duta, pagpanubo sa renta sa duta kag interes sa pautang, matarung nga presyo sa produkto sa uma, libre nga edukasyon, libre nga serbisyo medikal, kag iban pa nga tikang nga kinahanglanon gid sang pumuluyo.

Dapat pandayon ang panimuot sang masa sa atubang sang pagpangkugmat kag pagpamigos sang mga armadong pwersa sang estado. Dapat mahibal-an sang tanan nga ang ila pag-ululupod ang indi mahubas nga tuburan sang ila kaisog. Wala sang anuman nga kasingki sang pagpang-ipit kag pagpamigos ang makadaog sa ila determinasyon nga ululupod nga magbato.

Sa nagkalainlain nga bahin sang kalibutan, halin Korea tubtob Ecuador, halin Uruguay tubtob United Kingdom, nagaigrab ang mga welga kag protesta sang mga mamumugon, mangunguma, mga minorya kag iban pang pigos nga sektor sa atubang sang krisis kag sobra nga pag-antus kag pagpamigos. Pareho sang mga pungsod nga ini, ang pag-antus sang pumuluyong Pilipino daw kaging nga dagami nga nagahulat sang igrab para mangin daku nga kalayo sang pagbato sa malapad nga kaumhan kag kasyudaran.

Dapat sige-sige nga tanan nga bahin nga magpabaskog kag magpalapad ang Partido agud pataason ang ikasarang sini nga pamunuan ang pumuluyong Pilipino sa ila mga paghimakas. Dapat magrekrut kag maghanas sang linibo nga mga kadre nga nagabug-os kag nagapamuno sa mga sanga sang Partido nga madalom kag malapad nga nakaugat sa masa, kag ara sa pusisyon nga mamuno sa ila sa tanan nga patag sang paghimakas. AB

ANG Bayan

Tuig LIII No. 13 | Hulyo 7, 2022

Ang Ang Bayan ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang Ang Bayan sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

Kaundan

Ang Ang Bayan ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Plipinas

ang.bayan@cpp.ph
@cpp_angbayan1

Organisado nga pag-alsa, nagaarangkada sa bilog nga kalibutan

Magamo ang bilog nga kalibutan sa atubang sang nagagrabe nga pangkalibutanon nga kapitalistang krisis nga nagapaantus sa masang anakbalhas. Dulot sini, wala-tuo ang mga higante nga protesta sang mga unyon kag demokratikong organisasyon para sa dugang-sweldo, pagpanubo sa presyo sang langis kag mga kinamatarung pang-ekonomya kag kaayuhan sa bilog nga kalibutan.

Paro Nacional sa Latin America

Madinalag-on ang 18-adlaw nga Paro Nacional (pungsodnon nga welga) nga ginlunsar sang Confederación de Nacionalidades Indígenas del Ecuador (Conaie), pederasyon sang mga grupo nga tumandok nga Ecuadorian. Nagtapos ang welga sang Hunyo 30 pagkatapos nga sabton sang gubyerno ni Guillermo Lazo ang 10-punto nga demanda sang grupo.

Lakip diri ang pagpanubo sa presyo sang langis sang 15 sentimo, pagkontrol sa presyo sang basehan nga mga balaklon, pagdeklarar sang *emergency* sa sektor sang ikaayong lawas para padasigon ang pagsuplay sang mga bulong, ayuda para sa mga imol nga pamilya, subsidyo sa produksyon kag pagpanubo sa interes sa utang sang mga mangunguma, kag iban pa.

Halin Hunyo 13, linibo nga tumandok kag iban nga mga sektor ang nagbaha sa mga kalsada para punggan ang pag-agi sang mga salakyan kag tawo. Ginparalisa nila ang masobra 20 mayor nga mga dalan. Sa kasagsagan sang mga protesta, narekord sang mga grupo sa tawhanong kinamatarung ang naglab-ot sa anum nga napatay, 300 pilason kag iligal nga pag-aresto sa serye sang mga pagbungkag sang mga pulis.

Paro Nacional man ang ginalunsar sang mga unyon kag organisasyong masa sa Uruguay umpisa ikaduha nga semana sang Hunyo.

Sunud-sunod nga naglunsar sang mga paghulag ang mga sektoral nga organisasyon batuk sa pagkaltas sa badyet sa serbisyo sosyal. Sang Hunyo 9, nagwelga ang unyon sang mga mamumugon sa industriya sang salsalon kag gatas. Ginsundan sila sang mga titser kag pamatan-on sang Hunyo 15 para batuan ang kaltas-badyet sa sektor sang edukasyon.

Masunod nga adlaw, nagwelga ang mga empleyado sang gubyerno. Sang Hunyo 29, nagwelga ang mga mamumugon sa konstruksyon kag nagsunod ang mga mamumugon pangdagat sang Hulyo 5. Duso nila ang seguridad sa trabaho, pabalay, kolektibo nga pagpakignegosasyon kag iban pa.

Sa Panama, ginlunsar sang mga unyon kag mga malapad nga alyansa ang pungsodnon nga welga halin Hulyo 1 batuk sa siling nila "mga polisiya nga neoliberal nga labing naglala sa idalom sang pandemya." Gin-atubang nila ang mapintas nga sabat sang estado kag ginbarikadahan ang mga mayor nga kalsada kag nagmartsa sa mga daku nga syudad.

Lakip sa ila mga ginduso ang pagpanubo sa presyo sang langis, mga basehan nga balaklon kag bulong kag dugang nga suhol kag sweldo. Panawagan man nila ang pagtapna sa korapsyon, pag-areglo sang mga eskwelahan, pagpalayas sa apat nga base militar sang US sa pungsod kag pagsuporta sa mga pungsodnon nga minorya.

Mga welga sang mamumugon

Naglab-ot sa 80,000 katawo ang nagpasakup sa welga nga ginlunsar sa Belgium sang Hunyo 20. Ginaduso nila ang pagsabat sang gubyerno sa nagatinaas nga presyo kag balor sang pagpangabuhi. Singgit sang mga raliyista ang panawagan nga "More respect, higher wages" (Dugang nga respeto, pataason ang sweldo) kag "End excise duty" (Kuhaon ang buhis sa mga produkto). Naparalisa sang protesta ang lokal nga transportasyon lakip ang operasyon sang hulugpaan sa Brussels.

Sa South Korea, indi magnubo sa 50,000 ang nagmartsa sa syudad sang Seoul sang Hulyo 2 para ipanawagan ang pagpauswag sa kahimtangan sang mga mamumugon. Ginpamunuan ang protesta sang grupo nga Korean Confederation of Trade Unions. Ini ang una nga daku nga protesta nga ginlunsar sa pungsod sa idalom sang bag-o nga gubyerno ni Pres. Yoon Suk-yeol.

Sa France, nagwelga sang Hulyo 1 ang linibo nga mamumugon sa transportasyon para iduso ang dugang-sweldo sa atubang sang makapiliang nga implasyon. Sa isa ka hulugpaan, natigayon nga temporaryo nga paralisahon ang 17% nga mga byahe. Ini man ang una nga adlaw sang lokal nga panahon sang bakasyon sa pungsod.

Sa United Kingdom, duha ka beses nga naparalisa sang mga mamumugon ang sistema sang tren sa Britain. Naghimo sang welga ang National Union of Rail, Maritime and Transport Workers nga sakup ang 14 nga sistema sang riles sang Hunyo 16 kag 23. Ginpasakupan ini sang 40,000 mamumugon kag ginasiling nga pinakadaku sa nagligad nga tatlo ka dekada.

Sa South Africa, nagwelga sang Hunyo 20 ang 4,000 kontraktwal nga myembro sang National Union of Metalworkers of South Africa batuk sa tatlo ka ahensya sang pagtrabaho nga nagasuplay sang mga minero sa Impala Platinum Holdings Limited. Ginaduso nila ang ila regularisasyon sa kumpanya sa mina, dugang sa sweldo nga siling nila tuman kalayo sa ginahatag sa mga regular nga mamumugon kag pagkilala sa ila unyon. Ang Impala Platinum ang ikaduha nga pinakadaku nga minahan sang *platinum* sa bilog nga kalibutan. AB

Pagpangbusal sa midya sa bisperas sang pagpungko ni Marcos

Umarangkada sa bisperas sang pagpungko ni Ferdinand Marcos Jr sa Malacañang ang pagpangbusal sa hilway nga pamamahayag. Sang Hunyo 29, ginpalig-on sang Securities and Exchange Commission ang desisyon sini sang 2018 nga ipasara ang *news site* nga Rappler. Antes sini, ginmandu sang National Task Force-Elcac sa mga kumpanya sang telekomunikasyon nga i-*block* o balabagan sang mga ini ang 28 *website*, lakip ang *website* sang Partido Komunista ng Pilipinas (PKP), National Democratic Front of the Philippines, mga alternatibong midya ka internasyunal nga organisasyon.

Ang sunud-sunod nga pagpasara sang alagyan sang impormasyon sa internet katumbas sa isa ka *digital* nga layi militar. Gintawag ini nga "Marcos Anti-Democracy" (MAD) *firewall* sang PKP. Hayagan ini nga pagkuga sa kinamatarung sang pumuluyo sa hilway nga pamamahayag, subong man sang ila kinamatarung magpahayag sang kritisismo sa reaksyunaryong estado.

Ginapasara ang Rappler sa alegasyon nga nagabaton sang alagyan nga kwarta ang *news site* para sa mga operasyon sini.

Sa kaso sang 28 *website*, ginbase ang pagpasara sa mandu sang anay hepe sang National Security Council nga si Gen. Hermogenes Esperon sang Hunyo 8 nga nagbansag sa mga *website* nga "terorista". Ginduso ni Esperon nga ang nasambit nga pag-*block* nagasanto sa walabasehan nga designasyon sang Anti-Terrorism Council (ATC) sa Partido bilang isa ka terorista nga organisasyon kag mga ginbansagan sini nga "tagasuporta" o "may kaangtanan" sa Partido. Sa aktwal, wala sang kahilabtanan sa terorismo ang MAD *firewall*.

Ginsug-alaw ang pagpangbusal sang wala-tuo nga pagkundenar kag pagpamatuk. Lakip diri ang National Union of Journalists of the Philippines nga sadto nagapangulba nga pagagamiton ang Anti-Terror Law para tapnaon ang tanan nga tipo sang kritisismo. Nagakapeligro nga igasunod ni Marcos ang pagdumili sa mga mamahayag sa tradisyunal nga midya (telebisyon, radyo kag print) nga magbalhag o magbrodkas sang anuman nga kritikal sa iya kag iya pamilya.

Suno kay Ret. Justice Antonio Carpio, wala sang gahum ang gubyerno nga balabagan ang mga website, lakip ang mga ginabansagan sini nga mga "terorista". AB

Inagurasyon sang ilehitimo nga pangulo, ginsug-alaw sang protesta

Ginsug-alaw sang mga protesta sa nagkalainlain nga lugar ang inagurasyon ni Ferdinand Marcos Jr bilang pangulo. Sa Metro Manila, nagtipon ang mga progresibong grupo sa Plaza Miranda sa Quiapo kon sa diin ginpahayag nila ang ila pagsikway sa iya rehimen, pagpangtiko sa kasaysayan kag para sa hustisya sa tuman kadamo nga biktima sang layi militar sang iya amay. Dala man nila ang mga isyu sang pumuluyo pareho sang dugang nga sweldo, kag pagpanubo sa presyo sang balaklon kag langis.

May kadungan nga pagtilipon ang mga kadugo sang biktima sang layi militar kag mga beterano nga aktibista sa Bantayog ng mga Bayani sa Quezon City kon sa diin namumpa sila nga pagdayunon ang pagbato sa kabutigan sang mga Marcos kag para sa interes sang banwa.

Sa Bicol, ginpangunahan sang Anakbayan-Naga ang martsa halin sa Panganiban Drive sa Naga City padulong sa Plaza Oragon agud sikwayon si Marcos. Nagtambong ang mga aktibista halin sa nagkalainlain nga distrito sang Camarines Sur.

May mga programa man sa Cebu, Negros kag Panay kon sa diin ginpahayag sang nagkalainlain nga organisasyon ang ila pagkangil-ad sa rehimeng Marcos II.

Sa luwas sang pungsod, ginpangunahan sang Never Forget Contingent ang ginatos nga nagprotesta sa New York Times Square, New York City. Nagtipon man ang 150 migranteng Pilipino sa California para magpahayag man sang ila pagsikway sa bag-o nga rehimen. AB

Ang Pride isang protesta

GINATOS ANG DELEGASYON sang pungsodnon-demokratikong grupo sang LGBTQ+ nga Bahaghari sa protesta sang Pride sa Pasay City kag Quezon City sang Hunyo 25 kag 28. Panawagan nila, sukton ang rehimeng Duterte kag batuan ang magasulod nga ilehitimo nga rehimeng Marcos II.

Kabahin sila sa indi magnubo sa 55,000 nagpartisipar sa mga protesta nga Pride nga ginlunsar sa nagkalainlain nga bahin sang pungsod. Nagapanguna nga tema sang mga protesta ang panawagan sang sektor batuk sa diskriminasyon kag pagpamigos, pagkilala sa ila nga kinamatarung kag pagsulong sa ginaproponer nga SOGIE Equality.

Ginlunsar man ang mga aktibidad sa mga syudad sang Baguio, Iloilo, Dumaguete, Butuan, Romblon, Cebu, Misamis Oriental kag iban pang lugar sa pungsod. Samtang ginpamunuan sang Southern Tagalog Pride ang isa ka pangrehiyon nga protesta sa UP Los Baños sang Hunyo 28. AB

Indi abyan sang mga mangunguma si Marcos

Pag-antus sa idalom sang Masagana 99

Sa iya nga inagurasyon bilang presidente sang Hunyo 30, ginsiling ni Marcos nga hatagan niya sang prayoridad ang pag-atubang sa krisis sa pagkaon, nga daw pagbubod sang asin sa wala pa mag-ayo nga mga pilas sang mga mangunguma.

Ano gid bala ang natabo sa panahon ni Marcos Sr? Nagakadapat lang nga balik-tun-an sang masa nga mangunguma kag bilog nga pumuluyo ang daku nga kasal-anan sa masang mangunguma sang diktaduryang Marcos. Tuyo sang serye nga ini sang Ang Bayan nga tun-an ang kasaysayan sang pagpaantus sa masang mangunguma sa idalom sang layi militar para muklat nga atubangon ang anuman nga padihot ni Marcos nga magdala sang dugang nga pag-antus sa masang mangunguma.

Ginbangkarote sang Masagana 99 ang pangabuhian sang mangunguma

Tuig 1972 sang ginsamad sang mga peste kag kalamidad nga nagresulta sa daku kag malapad nga perwisyo kag pag-antus sa mga mangunguma. Gintungtungan ini sang diktador nga si Marcos para iduso ang programa nga Masagana 99 sang Mayo 1973 para pataason kuno ang produktibidad sang mga mangunguma. Pero sa proseso, ginbangkarote niya ang masa nga mangunguma.

Ang Masagana 99 bersyon ni Marcos Sr sang "Green Revolution" (GR) nga padihot sang International Monetary Fund, World Bank (WB) kag United States Agency on International Development (USAID), ng Bayer, Monsanto kag iban pang transnasyunal nga korporasyon sa agrikultura.

Una nga sangkap sini ang pagpalapnag sa paggamit sang mga binhi nga HYV (high-yielding variety o binhi nga mas madamo magbunga); kag ikaduha, ang malaparan nga pagpautang nga ginadumalahan sang gubyerno. Gintarget sini nga magalab-ot sa 99 sako sang palay kada ektarya ang maani sang mangunguma. Ang HYV mga binhi nga himo sa sulod sang mga laboratoryo pareho sang International Rice Research Institute. Pero para mamunga, nagakinahanglan ang mga HYV sang mas madamo nga kemikal nga abono kag pestisidyo nga gintuga kag ginaganansyahan sang mga *agrochemical* nga transnasyunal nga korporasyon.

Halin 1972 tubtob 1982, nagalab-ot sa $1.5 bilyon ang kabilugan nga pautang sang WB para pondohan ang Masagana 99. Ginabug-os ini sang 44% sang tanan nga pautang sang WB sa pungsod. Nagkadto ang kadam-an sini sa pagbakal sang mga imported nga mga *input* (abono, pestisidyo, pagkaon) kag mga pyesa sang makina nga sang 1984 naglab-ot sa 99% sang $150 milyon nga pautang.

Nagpahabok sa gasto sa pagpanguma ang paggamit sa mga HYV. Sa tunga sang 1966 kag 1979, nagtimbuok sang 89% ang gasto sa produksyon sang palay. Pinakadaku ang pagtaas sang gasto sa imported nga mga *input*, nga halos tatlo ka beses (262%) sangsa dati.

Para siguruhon nga mabakal ang mga kinahanglanon nga kemikal para sa mga HYV, ginduso sang Masagana 99 ang pagpautang sang mga bangko sa mangunguma. Para madasig ang pagproseso, ginkuha ang mga kolateral bilang rekisito. Ginsabat man sang gubyerno ang tubtob 85% sang pagkaputo sang mga bangko halin sa mga pautang. Halin sa sadto 12% lang, nagtaas sa 16% tubtob 38% ang interes sa mga pautang sa Masagana 99 sang 1984.

Ginpabugal sang diktaduryang Marcos nga naabot ang "rice-self sufficiency" sang 1975 kag naka-eksport sang bugas ang Pilipinas sang mga tuig 1977-1983. Ang wala ginasambit kon paano ang mga "kadalag-an" nga ini sang Masagana 99 nagdulot sang mas madamo kag pangmalawigan nga halit sa pangabuhian sang mangunguma kag pumuluyo sa kaumhan.

Nagtaas gid man sang 55% ang produksyon, pero nagdaku naman sang 89% ang gasto sang mga mangunguma. Indi ini masarangan nga tumbasan sang tuman kagamay nga 20% dugang sa kita sang mga mangunguma sa tunga sang 1966 kag 1976. Resulta sini, nagdamo ang mga mangunguma nga nawad-an sang ikasarang magbayad sa mga utang. Pag-abot sang 1979, ara sa 45.8% na lang ang nakabayad sang utang.

Amat-amat nga nadulaan sang ikasarang ang mga mangunguma nga magkuha sang mga pautang nga ginadumalahan sang gubyerno. Sang 1980-1984, ara sa 60,000 mangunguma na lang ang kabahin sa Masagana 99, halin sa tunga sa milyon sang 1974-75. Nabangkarote ang minilyon nga mangunguma kag bumagsak ang lebel sang pangabuhian sa kaumhan. Pag-abot sang 1983, naglab-ot sa 73% sang pamilya sa kaumhan ang imol, halin sa 33% sang 1971.

Pag-abot sang 1984, nagbalik na sa pag-import sang bugas ang Pilipinas kag isa ka tuig pagkatapos sini, nag-untat na nga mag-eksport sang bugas.

Dugang pa, ginhiluan sang mga kemikal ang kapalibutan kag naguba ang duna nga abono. Daku ang halit sa ikaayong lawas sang mga mangunguma pareho sang pagkasamad sang atay bangud sa eksposyur sa kemikal, ginpanas ang manggaranon nga kulturang Pilipino sa pagpanguma kag ginpatay ang mga tradisyunal nga binhi. AB

Madulom nga matigayon ang sugilanon pangkalinungan

Nagahuyog ang rehimeng Marcos II sa pagpadayon sang polisiya ni Rodrigo Duterte sang pagpugong sa sugilanon pangkalinungan, paggamit sa Anti-Terror Law para pabweluhon ang terorismo sang estado kag *red-tagging*, madamuan nga pagpang-aresto, tortyur kag madamuan nga pagpamatay sa wala-unod nga tuyo nga waskon ang demokratiko nga rebolusyon sang banwa. Ini ang pahayag ni Jose Maria Sison, Chief Political Consultant sang National Democratic Front of the Philippines (NDFP) sang adlaw nga pagsumpa ni Ferdinand Marcos Jr.

Wala sang indikasyon nga gusto ni Marcos nga makigsugilanon, siling niya. Indi man ini mahapos nga magbalik sa tunga sang subong nga polisiya sang GRP nga *all-out war*. "Wala sang mahimo ang NDFP para ibalik ang sugilanon kon magpakatig-a ang GRP sa *all-out war policy* sini," suno kay Sison.

Dugang niya, bisan kis-a wala nakigsugilanon pangkalinungan ang pasista nga diktaduryang Marcos I kag wala man sini san-o man nawasak ang rebolusyonaryong hublag. "Sa baylo, natigayon sang kahublagan sang pumuluyo nga sakupon ang bilog nga pungsod... nga sa ulihi ang nangin kabangdanan sa pagbagsak sang pasistang diktadurya."

Ang pagsulod sa sugilanon pangkalinungan sang tanan nga nagpungko sa reaksyunaryong estado—halin sa panahon ni Cory Aquino tubtob sa panahon ni Rodrigo Duterte—amo nga para pagwaon lang nga maka-kalinungan kag agud tigayunon ang lapnagon nga sarbeylans sa tunga sang mga rebolusyonaryo kag ipabilin ang mapanghimulos kag mapiguson nga nagaharing sistema. Ginahimo man nila ini sa tuyo nga ibutang sa pusisyon sang kapitulasyon ang NDFP, hambal ni Professor Sison.

Gintawag niya nga "wala sa pusisyon" ang bata nga Marcos pagkatapos nga "mapilian" bilang presidente paagi sa ginmanipula nga eleksyon sa bulig sang tirano nga si Duterte kag iya sindikato sa Comelec.

"Mahimo siya nga magdamgo nga may ikaduha nga kahigayunan ang ila pamilya sa pagwasak sa rebolusyonaryong hublag," siling ni Sison. "Pero dapat niya dumdumon nga ang kahublagan nga ini nagdaku kag nagbaskog nga wala ini nawasak ni Marcos Sr."

Bisan pa man, permi nga bukas ang National Democratic Front of the Philippines nga makigsugilanon sa Gubyerno sang Pilipinas, sin-o man ang presidente sini.

"Kon preparado ang administrasyon nga makigsugilanon, ngaa indi?" siling niya. "Mahapos lang buhion ang sugilanon," siling ni Sison. Kinahanglan lamang aprubahan sang GRP o ni Marcos Jr ang nauna na nga mga nakasugtanan nga naisahan kag ginpirmahan sang duha ka partido. AB

---

4 opensiba, ginlunsar sang BHB-Sultan Kudarat

Apat ka armadong opensiba ang ginlunsar sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Sultan Kudarat halin Hunyo 15 tubtob Hunyo 29 batuk sa nagaoperasyon nga mga yunit sang pulis kag militar.

Ginpalukpan sang bomba kag ginpaarakan sang BHB ang kontra-insurhensya nga yunit sang Philippine National Police-Special Action Force (PNP-SAF) nga nagaoperasyon sa Sityo Meleb, Barangay Butril, Palimbang sang Hunyo 29. Lima ka pulis ang napatay samtang duha ang napilasan.

Sa pareho nga banwa, ginpalukpan sang BHB ang pwersa sang 7th IB sa Sityo Fliko, Barangay Balwan sang Hunyo 15 sang hapon. Ginsundan ini sang isa pa ka armadong aksyon sang mga Pulang hangaway sang Hunyo 18 batuk sa 37th IB sa Barangay Molon. Duha ka adlaw pagkatapos sini, nag-atake liwat ang BHB batuk sa 38th IB sa pareho nga barangay. Indi magnubo sa lima ka suldado ang napatay. Ginapat-ud pa kon pila ang napilasan.

Suno sa yunit sang BHB, ang mga suldado kabahin sang halos isa ka libo nga tropa nga nagaoperasyon sa lugar. Lakip sa mga nagaoperasyon nga yunit ang 38th IB, ang batalyon nga nagadumala sa mga CAFGU kag direkta nga nagaserbisyo sa DM Consunji Inc kag nagagwardya sa mga operasyon sa pagtroso kag iban pa.

Ginreport man sang yunit sang BHB ang dugang nga nagalab-ot sa 30 kaswalti (wala pa maisip kon pila ang napatay) sa kubay sang mga suldado sa mis-engkwentro sa tunga sang ila mga yunit sang Hunyo 18. Ginakumpirma pa sang BHB ang pauna nga report angut sa posible nga paghulog sang bomba sang AFP sa kaugalingon nila nga pwersa.

Sa Camarines Sur, ginpalukpan sang bomba sang mga Pulang hangaway sang BHB ang nagaoperasyon nga yunit sang 9th ID sa Sityo Balaybayon, Barangay Tanauan, Presentacion sang Hunyo 15. Tatlo ang napatay samtang walo ang napilasan sa nagaoperasyon nga mga suldado. AB

Pagpasilabot kag pagpandambong sang mga Amerikano nga kumpanya sa FSMR

Ginapasingki sang imperyalistang US ang mga pagpang-atake sini sa pumuluyo sang Far South Mindanao Region (FSMR). Kadungan sang wala-untat nga pagpang-agaw sang duta kag pagpandambong sang mga higante nga kumpanyang Amerikano sa agribisnes, nagahana man nga magsulod subong ang mga daku nga kumpanyang Amerikano sa mina para dambungon ang duna nga manggad sang rehiyon.

Manggad mineral sa FSMR

Suno sa mga pagtuon, makit-an sa nagkalainlain nga lugar sa rehiyon ang bugana nga deposito sang mga mineral nga malahalon sa industriya kag pangkalibutanon nga baligyaanay. Sa kabilugan, pinakadaku ang angkon sini nga deposito nga saway nga nagalab-ot sa 2.9 bilyong metriko tonelada. Luwas sa mga nasambit signipikante man ang mga deposito nga pilak, *zinc, lead, manganese* kag iban pa. Sa dulunan sang mga prubinsya sang South Cotabato, Sarangani, Sultan Kudarat kag Davao del Sur makit-an ang pinadaku nga deposito sang bulawan sa bilog nga nabagatnan-sidlangan Asya, kag isa sa pinakadaku nga deposito sang saway sa bilog nga kalibutan.

Ang kabuganaan sini sa dunang manggad mineral nagaganyat sa mga daku nga lokal kag dumuluong nga kapitalista nga mamuhunan sa mga proyektong mina sa rehiyon. Pangunahon diri ang Tampakan Gold-Copper Project nga pinakadaku sa bilog nga pungsod kag nagabalor sang $5.9 bilyon. Pero madinalag-on nga ginpamatukan kag napauntat sang pumuluyo ang operasyon sini.

Base sa datos sang Mayo 2022, may ara na nga 41 mga pribado nga lokal kag dumuluong nga kumpanya nga ginhatagan sang 56 mga konsesyon sa nagkalainlain nga prubinsya. Sa kabilugan, ini may gintingub nga lapad nga nagalab-ot sa 345,548 ektarya o 15.35% sang duta nga sakup sang rehiyon. Aprubado na ang operasyon sang 15 nga konsesyon nga nagauyat sang malab-ot sa 96,052 ektarya. May nakapila pa gihapon nga 41 nga konsesyon nga nagasakup sa 249,496 ektarya.

Imperyalistang interes sa mina

Indi magnubo sa 17 kumpanya sa mina diri ang lubos nga ginapanag-iyahan sang mga dumuluong. Walo sa mga ini mga korporasyon nga ginapanag-iyahan sang US kag may ginauyatan nga mga konsesyon nga may tingub nga kalaparon nga 53,081 ektarya. Lakip sa mga pinakadaku sini amo ang Providence Mining, Shamrock Metals, Kalamazoo Mining kag Galactica Mining.

Ang Kalamazoo Mining ginapanag-iyahan sang The Kalamazoo Company sang US. Nakabase ang operasyon sini sa Australia kag may mga interes sa pila ka pungsod sa Souheast Asia. Ang Providence Mining naman isa ka Amerikano nga multinasyunal nga may malapad nga operasyon sang mina sa Africa kag North America. Samtang ang Shamrock Metals kag Galactica Mining mga subsidyaryo sang mga daku nga industriya sa US nga Shamrock System kag Galactica Group USA nga may nagkalainlain nga mga negosyo sa sulod kag gwa sang US.

Nakakonsentrar sa Sultan Kudarat kag South Cotabato ang operasyon sang pito sa walo nga kumpanya. Ginasakup sini ang malapad nga bahin sang nabagatnan nga Daguma Range, ang Mt. Parker kag malapad nga bahin sang T'boli kag ang Mt. Musa sa dulunan sang South Cotabato kag Sarangani. Ang amo nga mga kabukiran sakup sang dutang ansestral sang mga Moro kag mga Dulangan-Manobo sa Sultan Kudarat kag mga T'boli kag B'laan sa South Cotabato. Diri man makit-an ang mga kagulangan kag katubigan nga nagasuporta sa malapad nga dutang agrikultural sa rehiyon.

Gwardyado sang militar

Bisan madugay na nga nagtuluhaw sa mga lugar sang minahan sa FSMR, sadto lang sang dekada 1990 nagsugod ang malaparan nga pagpangita sa mga bukid sang rehiyon para sa mina. Kadungan sang pagsulod sang mga dumuluong kag lokal nga kumpanya, gin-aprubahan sang estado ang presensya sang militar para depensahan ang mga operasyon sini.

Sa nagtaliwan nga tatlo ka dekada, ginlunsar sang estado ang maduguon nga kampanya batuk sa mga nagapamatuk sa mina. Gin-atake ang mga komunidad sang mga Lumad kag Moro kag ginhimo ang mga masaker kag pagpamatay. Ginsabat ini sang mas malapad kag mas mabaskog nga demokratikong paghulag sang pumuluyo kag armadong pag-alsa sang masa. Sa nagligad nga halos apat ka dekada, madinalag-on nila nga napunggan ang

Sundan sa pahina 8

Apat nga may balatian nga Pulang hangaway, ginmasaker

Wala-kaluoy nga ginpatay sang mga suldado sang 94th IB kag lokal nga pulis ang apat nga may balatian nga Pulang hangaway sang Bagong Hukbong Bayan sa Sityo Calunakon, Barangay Santol, Binalbagan, Negros Occidental kaagahon sang Hulyo 6. Nagapaayo ang mga hangaway sang arestuhon sa ila ginadayunan nga balay. Imbes kabigon nga mga bihag sang inaway santo sa internasyunal nga makatawong layi, ginmasaker sang mga suldado sanday Roel Ladera (Ka Jack), Nica de la Cruz (Ka Chai), Alden Rodriguez (Ka Rocky), kag Roel Deguit (Ka Caloy). Ginpagwa sang mga suldado nga napatay ang apat sa isa ka engkwentro sa kaiping nga barangay.

Sang Hunyo 29, ginluthang sang wala makilala nga lalaki si Federico "Deng" Gempesaw, anawnser sa radyo, samtang nagapauli sa ila nga puluy-an sa Sityo Macangan, Barangay Carmen, Cagayan de Oro City. Ikatlo si Gempesaw sa mamahayag nga ginpatay sa Mindanao subong lang nga tuig.

Pagpangbungkag. Mapintas nga ginbungkag sang mga bayaran nga maton ang welga sa Tanduay Distillers sa Talisay, Negros Occidental sang Hunyo 28. Sa bidyo nga ginpagwa sa *social media*, ginapangsipa sang mga maton sang Talisay Logistics Packaging Corporation ang mga mamumugon kag mga tolda nga gintukod sang Tanduay Bottle Sorters Organization (TanSO-SUPER). Ginlunsar nila ang welga batuk sa plano sang kumpanya nga buhinan ang adlaw sang ila trabaho nga magaresulta sa pagbagsak sang ila nga sweldo. Panawagan man nila ang pagbalik sa mga ginpahalin, regularisasyon sang mga kontraktwal kag paghatag sa ila sang mga benepisyo.

Pag-aresto. Sa Aklan, 30 elemento sang 301st IBde ang nagpamalay-balay sa mga sityo sang C. Laserna St., Poblacion, Kalibo sang Hunyo 22 para lagson kag hibal-on ang nahamtangan nanday Kim-Sin Tugna kag George T. Calaor, mga upisyal sang Bayan-Aklan.

Samtang, gin-aresto sang lokal nga pulis si Susan Agner, lider sang Pamalakaya sa Maragondon, Cavite, lakip ang tatlo pang residente sang Barangay Patungan sang Hunyo 23.

Militarisasyon. Halin Mayo 28, ginpalibutan sang mga elemento sang 303rd IBde ang 32 sityo, lima ka barangay sa Himamaylan City kag Moises Padilla sa Negros Occidental. Sakop man sang ila nga operasyon ang mga erya sang La Libertad, Guihulngan City kag Vallehermoso sa Negros Oriental.

Sa Himamaylan City, masobra 600 suldado ang nakakampo sa 24 ka sityo sa apat ka barangay diri. Pangunahon nga apektado diri ang mga tumandok nga Tribu Magahat kag Bukidnon nga nagapuyo sa lugar. Pito ka sibilyan, lakip ang duha ka menor de edad, ang iligal nga gin-aresto kag gin-interoga sa Sityo Lonoy kag Conalum.

Ginsalakay man ang upisina sang asosasyon sang mangunguma sa barangay Carabalan kag gin-interoga ang tagapangulo sang asosasyon. Ginkumpiska man sang mga ini ang mga papeles kag ligal nga kalig-unan sang asosasyon. Sa Moises Padilla, masobra 100 suldado ang nakapwesto sa mga Sityo sang barangay Quintin Remo.

Pwersahan nga pagpasurender. Ginpanginwala sang mga residente kag sang BHB-Mt. Apo Subregional Command ang pagparada sang 72nd IB sa mag-amay nga sibilyan bilang mga Pulang hangaway sa Barangay Magsaysay, Kibawe, Bukidnon sang Hunyo 23. Liw-as sa pahayag sang AFP, ang duha mga mangunguma sa lugar.

Samtang, nahilway na si Nimfa Lazanas, isa sa mga iligal nga gin-aresto sa koordinado nga serye sang mga pag-aresto kag reyd nga ginbansagan Bloody Sunday sa Southern Tagalog. Ginbasura sang Calamba City Regional Trial Court ang mga kaso batuk sa iya sang Hunyo 29.

Sa amo man, ginbasura sang korte ang una nga duha ka kaso nga ginpasaka sang mga pulis batuk sa #Tinang83 sang Hunyo 27. May lima ka kaso pa nga ginaatubang ang grupo. Sang Hunyo 20, pormal nga ginkilala sang Department of Agrarian Reform ang mga mangunguma bilang lehitimo nga benepisyaryo sang asyenda. AB

Halin sa pahina 7

operasyon sang *open-pit mining* sa rehiyon.

Para paludhon sila kag hawanan ang dalan para sa mga mina, ginpasingki sang estado ang kalakasan kag pagpang-atake sa tabon sang kontra-insurhensya kag kontra-terorismo. Gingamit sang AFP ang teknolohiya, armas kag bomba sang US sa pagtigayon sang sarbeylans kag pagpanalakay sa mga lugar nga target sang mga proyektong mina.

Sa subong, nagapadayon ang nakapokus nga operasyon sang 6th ID kag Joint Task Force Central sa Palimbang, Sultan Kudarat. Ang amo nga lugar target sang operasyon sang apat ka higante nga multinasyunal nga ginalakipan sang Mt. Peak Mining, Kalamazoo kag Galactica, kag Lazarus Corporation sang England. Ang Lazarus kumpanya nga ginapanag-iyahan ni Dominic Wightman, isa ka kilala nga promotor sang padihut nga "kontra-terorismo kag kontra-ekstremismo nga Islam" sa Europe kag US.

Sa pihak sang pagpamigos kag kalakasan sang estado padayon nga nagabato ang pumuluyo sa rehiyon. Liwat nga nagabaskog ang kahublagan sang mga Lumad, Moro kag mangunguma sa kaumhan agud pangapinan ang duta, samtang sa kasyudaran nagapanumbalik ang kapagsik sang mga kampanya kontra mina. Nag-ani man sang kadalag-an ang pagbato sang masa kag armadong rebolusyonaryong hublag sa pagpanalakay sang estado sa Sultan Kudarat. AB

70%

sang mga Pilipino **ang kulang sa rekomendado nga kadamo sang masustansya nga pagkaon** bangud indi ini masarangan sang kadam-an.

Ginkuhaan: : Philippine Institute for Development Studies, June 2022

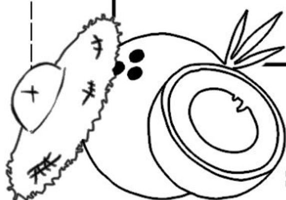
₱55.14=$1

ang baylo sang piso sa dolyar, pinakamataas sa 16 tuig. Labi nga magaduso ini sang pagtaas sang gasto sa produksyon kag presyo sang mga balaklon, kag pagbuhin sa kita sang manugbakal kag mga lokal nga prodyuser.

₱577 MILYON

para sa mga ***contact tracer*** kag iban pa nga gasto pangpandemya ang **wala ginpagwa sang Department of Interior and Local Government** sa pihak sang hugot nga kakinahanglanon.

Ginkuhaan: Commission on Audit

₱75 BILYON

balor subong sang *coco levy* nga ginhuthot sang mga Marcos sa idalom sang diktadurya.

Ang mga propyedad ginbakal gamit ang pondo nga ini nagabalor ₱111.3 bilyon sa subong.

6,252

lamang sa 30,000 nga ekstrahudisyal nga pagpamatay ang gin-ako sang PNP nga ginpatay sang mga pulis sa mga "shoutout" halin Hulyo 2016 tubtub Mayo 2022 sa ngalan sang " gera kontra-droga".

Ginkuhaan: RealNumbersPH

163 MILYON

plastik nga *sachet* ang ginagamit kag ginahaboy bisan diin lang adlaw-adlaw sa Pilipinas

Kadam-an sa mga ini nagakadto sa mga dagat kag nagapatay sang madamo nga hayop kag tanom sa dagat.

Ginkuhaan: Global Alliance for Incinerator Alternatives

5 TUIG

para sa presidente kag kahigayunan nga mapilian liwat (reeleksyon) ang gusto sang isa ka mamalidha nga **"charter change"** bilang regalo kay Marcos Jr sa adlaw sang iya inagurasyon.

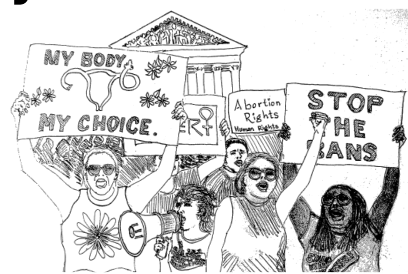
23

***proxy war* sang US o gera nga ginasulsulan sini sa porma sang pag-armas sa mga lokal nga armi** sa Africa, Middle East kag Asia halin 2017 tubtob 2020.

Source: The Intercept, July 2022

Pagkuga sa kinamatarung sa aborsyon sa US, ginsumalang sang mga protesta

Naglupok ang mga protesta sa mayor nga mga syudad sa US halin Hunyo 20 pagkatapos baliskaron sang Korte Suprema diri ang layi nga nagasiguro sa kinamatarung sang kababainhan nga may ara nga opsyon sa aborsyon. Maluwas sa daku nga rali sa gwa sang Korte Suprema sa Washington DC, may ara nga paghulag sa mayor nga mga syudad sa pungsod. Sa gwa sang US, may ara man sang mga rali sa Australia, Germany kag United Kingdom.

Suno sa mga nagprotesta, gindingut sang Korte Suprema sa sektor sang kababainhan, labi na sang mga kababainhan nga minorya sa US, ang ila nga kinamatarung sa aborsyon nga ginakabig nga krusyal nga serbisyo sa ikaayong lawas. Panawagan nila ang *our bodies, our choice* (lawas namon, desisyon namon) kag *we won't go back* (indi kami magbalik) nga nagatumod sa 50 tuig nga sigesige nga paghimakas sang kababainhan para diri.

Sa boto nga 5-4, ginbaliskad sang Korte Suprema ang makasaysayan nga desisyon nga Roe vs Wade, ang desisyon nga nagasakup sa kinamatarung sa aborsyon, sa rason nga wala sang direkta nga ginahambal ang konstitusyon kaangut diri kag sa sini indi ini garantisado nga kinamatarung. Dulot sini, mangin iligal ang aborsyon sa halos katunga sang mga estado sa US.

Ano ang Roe vs Wade?

Ang Roe versus (batuk) Wade isa ka makasaysayan nga desisyon sang Korte Suprema sa US nga ginpagwa sang 1973 nga nagsiling sakup sang 14th Amendment sang konstitusyon nga Amerikano o sang pundamental nga kinamatarung sa pribasiya, ang kinamatarung sang babaye nga tapuson ang iya pagbusong. Ginbunga ini sang kaso ni Norma MacCorvey, nga gintago sa ngalan nga Jane Roe, batuk sa sadto abugado sang estado sang Texas nga si Henry Wade.

Sa nagtaliwan nga 50 tuig, ginuyatan sang minilyon nga kababainhan ang desisyon nga ini. Nagahalin ang kinamatarung nga ini sa pagkilala nga ang isa ka *embryo* kabahin sang lawas sang babaye, kag sa sini siya kag siya lamang ang may kinamatarung magdesisyon kaangut diri. Indi siya mahimo nga pwersahon sang estado nga padayunon ang isa ka pagbusong.

Halin nga ginpagwa ang desisyon, kag sa pihak sang mga sige-sige nga mga atake diri, wala ginhimo nga pangkabilugan nga layi ang Roe vs Wade, nga nagpabilin nga target sang pagbaliskad.

Pag-amlig sa ikaayong lawas

Ang aborsyon isa ka simple kag komun nga operasyon medikal nga ginabilang sang World Health Organization nga esensyal nga bahin sang serbisyo medikal. Ini luwas kon ginahimo sa husto nga pamaagi santo sa lebel sang pagbusong, kag sang tawo nga may nagakaigo nga kahanasan.

Madamo nga rason kon ngaa nagapa-*abort* ang isa ka babaye. Lakip diri ang palpak kag /o kawad-on sang akses sa kontrasepsyon, pagpanglugos, *incest* (relasyon sekswal sa tunga sang malapit nga kadugo), kalakasan sa kamot sang kaparehas, mga anomalya o *malformation* sa *embryo*, pagbalatian sa tion sang pagbusong kag iban pa. Ginahimo man ini kon ara sa peligro ang kabuhi sang isa ka babaye dulot sang mga kumplikasyon sa pagbusong kag pagpanganak.

Tuig-tuig, ara sa 13% sang *maternal death* (pagkapatay dulot sang pagpanganak) bangud sa indi luwas nga aborsyon, suno sa WHO. Pinakabulnerable diri ang kababainhan sa mga atrasado nga pungsod kon sa diin 220 sa kada 100,000 nagapaidalom sa amo nga operasyon ang nagakapatay.

Sa Pilipinas, indi lamang istrikto nga ginadumili ang aborsyon sa tanan nga kaso (lakip sa mga kaso sang pagpanglugos, *incest*, pagbusong sang mga bata o sitwasyon nga pang-emerhensya kon sa diin nagakapeligro ang kabuhi sang iloy), mahimo pa nga pasakaan sang kaso kriminal ang babaye o bata nga nagapaabort, ang nagahimo sang operasyon medikal o nagbaligya o naghatag sang "abortives" o nagbulig diri.

Suno sa pagpanalawsaw sang 2013 sang Guttmacher Institute, nagalab-ot sa 1,000 kababainhan sa Pilipinas ang nagakalamatay tuigtuig dulot sang indi luwas nga aborsyon. Bangud sa limitado, kon may ara man, nga akses sa kontrasepsyon, halos katunga sang pagbusong sa Pilipinas "wala ginahungod". Nagabun-ag ang mga nanay diri sang lampas sa numero sang gusto nila nga anak. Pinakaapektado ang mga iloy sang pinakaimol nga pamilya nga nagapanganak sang abereyds nga lima ka anak, kumparar sa abereyds nga tatlo sa pangkabilugan.

Sa tantya sang pagpanalawsaw, ara sa tunga sang 22 kag 31 aborsyon kada 1,000 kababainhan ang natabo sang 2020. Buot hambalon, mahimo nga maglab-ot sa 610,000 aborsyon ang natabo sa Pilipinas sang 2012.

Pinakadaku nga rason sang mga nagapa-*abort* ang wala sang ikasarang o panggastos para magpadaku sang anak o dugang nga anak. Sangkatlo ang nagasiling nga indi suportado sang ila kapareha ang pagbusong o indi gani masyado pa sila ka bata para mangin iloy. May 13% nagsiling magpa-*abort* bangud resulta ang ila pagbusong sang pwersahan nga pagpanghilawas. Duha sa tatlo (2/3) sang kababainhan nagpaabort halin sa mga imol nga pamilya.